

Станіслаўскі Канстанцін Сяргеевіч (1863-1938)

Да 145-годдзя з дня нараджэння

Імя Канстанціна Станіслаўскага ўвайшло ў гісторыю сусветнага тэатра як імя вялікага рэфарматара, творчасць якога пакінула незабыўны след у акцёрскім і рэжысёрскім мастацтве XX стагоддзя. У свеце няма такой краіны з развітым сучасным тэатрам, дзе не толькі б не ведалі, але і не лічылі б Станіслаўскага самым буйным і аўтарытэтным настаўнікам. Да яго практыкі і тэорыі звярталіся і звяртаюцца дзеячы сцэны Расіі і Кітая, Польшчы і Чэхіі, ЗША і Японіі. Асноўная заслуга славага рэжысёра — гэта стварэнне ім сістэмы акцёрскага майстэрства, якая атрымала назву “сістэма Станіслаўскага”.

К. С. Станіслаўскі (сапраўднае прозвішча Аляксееў) нарадзіўся 17 студзеня 1863 года ў Маскве ў сям’і фабрыканта. З дзіцячых гадоў ён захапляўся тэатрам, асабліва палюбіліся акцёры Маскоўскага Малога тэатра на чале з геніяльнай Марыяй Ярмолавай. З 1877 па 1888 год Станіслаўскі выступаў у аматарскім “Аляксееўскім гуртку”, а потым дзесяць гадоў у створаным ім тэатры пры “Таварыстве мастацтва і літаратуры”, дзе ставіў спектаклі і выступаў у іх як акцёр.

Спіс роляў самога Станіслаўскага вельмі вялікі. Тонкі псіхалагізм п’ес Чэхава, палкасць трагедыі Шэкспіра, гумар Мальера, грамадзянскасць Горкага, сарказм Грыбаедава, чалавечнасць Ібсена і святло думак Пушкіна — усё было адлюстравана ў створаных ім вобразах. Тэарэтычныя прынцыпы вялікага

рэфарматара сцэны былі сфармуляваны ў яго працах “Маё жыццё ў мастацтве”, “Работа акцёра над сабой” і іншых, якія даўно вядомыя за межамі Расіі. Перакладзеныя на мовы многіх краін свету, гэтыя кнігі адлюстравалі ідэі Станіслаўскага, паўплывалі на сусветнае тэатральнае мастацтва.

На працягу сарака гадоў, з 1898 па 1938 год, Станіслаўскі працаваў у заснаваным ім і У. І. Неміровічам-Данчанкам Маскоўскім Мастацкім тэатры. Менавіта з дзейнасцю гэтага тэатра звязаны ўсе найбольш значныя дасягненні і адкрыцці Станіслаўскага ў галіне сцэнічнага майстэрства. Новы рускі тэатр грунтаваўся на новых прынцыпах. Галоўныя з гэтых прынцыпаў — ідэйнасць, народнасць, рэалізм. Стваральнікі Мастацкага тэатра заўсёды імкнуліся да таго, каб на яго сцэне сцвярджаліся высокія грамадскія ідэі і адлюстроўваліся інтарэсы народа. Менавіта таму ўжо ў першыя гады свайго існавання Маскоўскі Мастацкі тэатр звярнуўся да творчасці сваіх вялікіх сучаснікаў — Антона Чэхава, Максіма Горкага, драматургія якіх і вызначыла ідэйна-мастацкі напрамак тэатра. Станіслаўскі на ўсіх этапах сваёй творчасці нязменна імкнуўся да аднаго — да жыццёвай праўды. Нялёгка гэта быў шлях. У сваёй “споведзі” “Маё жыццё ў мастацтве” ён з вялікай шчырасцю, захапляюча расказвае пра радасці і засмучэнні, пра плённыя творчыя пошукі і памылкі на шляху да тых вялікіх адкрыццяў, якія ён пакінуў чалавецтву.

Працяг на с. 42.

Станіслаўскі Канстанцін Сяргеевіч (1863–1938)

Да 145-годдзя з дня нараджэння

Пачатак на с. 2 вокладкі.

Творчы метады Станіслаўскага нараджаўся ўжо ў рабоце над першымі спектаклямі — “Чайка”, “Дзядзька Ваня”, “Тры сястры”, “Вішнёвы сад” А. Чэхава, “Мяшчане”, “На дне” М. Горкага і інш. Плённым быў зварот да такіх класічных твораў, як “Жывы труп” Л. Талстога, “Гора ад розуму” А. Грыбаедава, “Рэвізор” М. Гоголя. У савецкі час Станіслаўскі ставіў спектаклі, якія вызначылі ідэйна-мастацкую лінію тэатра, — “Гарчае сэрца” А. Астроўскага, “Жаніцьба Фігара” П. Бамаршэ, “Мёртвыя душы” паводле М. Гоголя, “Дні Турбіных” М. Булгакава, “Браня-поезд 14-69” У. Іванава і інш.

Глыбока даследуючы творчасць буйных прадстаўнікоў рэалістычнай школы рускага тэатра і, перш за ўсё, вялікага акцёра М. Шчэпкіна, Станіслаўскі стварыў стройную сістэму работы акцёра над сабой і над ролямі. Сутнасць гэтай сістэмы ў тым, што акцёр павінен дасягнуць такога творчага стану, знаходзячыся ў якім ён можа найбольш глыбока і поўна выкарыстаць усе

свае псіхафізічныя дадзеныя для ўвасаблення сцэнічнага характару. Сістэма Станіслаўскага прадугледжвае поўнае ўнутранае і знешняе пераўвасабленне акцёра ў вобраз, такое пераўвасабленне, дзе акцёр, гаворачы словамі Станіслаўскага, “ужо не ведае, дзе ён сам, а дзе роля”.

Станіслаўскі з’яўляецца выхавацелю вялікіх акцёраў, сярод якіх І. Масквін, В. Качалаў, В. Кніпер-Чэхава, М. Тарханаў, Л. Леанідаў, М. Ліліна, М. Хмялёў.

Станіслаўскі быў рэфарматарам тэатра ў самым канкрэтным і самым шырокім сэнсе гэтага слова. Гэта яму належаць крылатыя словы: “Тэатр пачынаецца з вешалкі”, якія сцвярджаюць, што ў механізме тэатра ўсё важна і значна — і рэпертуар, і акцёрская ігра, і дэкарацыя, і рэжысура, і тэхнічнае аснашчэнне сцэны. Толькі дзякуючы наяўнасці ўсіх гэтых кампанентаў можа нарадзіцца сапраўднае мастацтва.

*К. Дз. Варанько, вядучы бібліёграф
Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі*